

האשה נקנית פרק ראשון קידושין

ג.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי פ"ג מהל' מירוח הל"י:
 ב [מיי] פ"ה מהל' מבמה הלכה ה עושה ח"מ ס' קל ע"פ א':
 ג [מיי] שם הלכה ו עו"ע ח"מ ס' קל ע"פ א':

תוב' ר"י הזקן

על כל מים. אית דמפרשי ואילו אינו מי גשמים. ועיקר הפרוש הוא על כל מים שיבאו אליו, אין מים מויקים אותם כלל. דתנן כו וכו'. בבכורים פרק ב [מיי] היא שנייה. פלוגתא. שמחלק בניין. חופה. שאם מסרה לחופה לשם קדושין לא מהני. ולרב הונא דאמר. לקמן [ה, א]. חליפין. קנין טורי. משדה עפרון. לקמן [ד, ב]. בפחות משה פרוטה. דק"ל [ב"מ מו, א] קנין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה.

הספס הא קמ"ל דטעם דאזלינן זיה אחר לקיטה משום אורחא דמילתא הוא: מפני שדרכו ליגדל על כל המים. שמסקין אותו במים שאזינן בירק דהיינו טעמא דירק כדאמר ב"ר (דף ד. ג.) גורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוחדין

התם הא קמשמע לן דדרכיה דאתרוג בירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו והא דתנן (א"כ) כו' יש בו דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה ויש בו דרכים שאינו שוה לא לחיה ולא לבהמה ניתני דברים ותו הא דתנן (זו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ניתני דברים אלא כל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים וכל היכא דליכא פלוגתא תני דברים דיקא נמי דתנני סיפא (א"כ) אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ש"מ: מניינא דרישא למעוטי מאי מניינא דסיפא למעוטי מאי מניינא דרישא למעוטי חופה (ולרב הונא דאמר חופה קונה מק"ו למעוטי מאי למעוטי חליפין ס"ד אמינא הואיל (וגומר קיחה קיחה משדה עפרון מה ישרה מקניא בחליפין אף אשה נמי מקניא בחליפין קמ"ל ואימא הכי נמי חליפין יאיתנהו בפחות משה פרוטה ואשה בפחות משה פרוטה לא

ויקב מיוחדים שגדלים על רוב מים ומתעשרים לשנה שעברה ילאו ירקות שגדלין על כל מים ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן והיאך עושה זנין אצ מדבר שהוא מדרבנן אסמכיה רבנן אקראי^ב דפריש בקונטרס ור"י פי' אש אינו ענין למעשר תנהו ענין לשביעית שנהו בירק מן המורה דעיקר דרשה אחיא לשביעית לענין ירק דהוי דאורייתא זין בירק זין באילנות כדאמרין ב"ר (דף טו:) אמנא לך מעשר מרובין דרבנן ואמרת לי שביעית דבנות שוח דאורייתא והיא בירקות דהוי דאורייתא מקמתא ככל דבר שהוא (א) אולב (ב) ושומר כו' דתנן במס' שביעית (פ"ז מ"א) כלל אמרו שביעית כו' וה"ק מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים ואזלינן בתר שנה שעברה לגבי שביעית אף כל כו' וקשה דהרי אתרוג שגדל על כל מים כדאיתא בשמעתין ואפ"ה אמרין ששנה לאילן לענין שביעית ליתך בתר חנטה ושמה כל מים אין לנו לחלקו מדיון שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו מורה מאשר אילנות ודרשה דגורן ויקב לירקות אחי ולא להתרוג ומכ"מ לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו עישורו הואיל וגדל על כל מים בירק וא"ת אמאי לא תש"ב שהאתרוג שוה לאילן כלאים שאינו כלאים דכרס ולימשז דשנה לאילן צארבע דרכים וי"ל לא מה אלא דשנה לאילן ליתך בתר חנטה ולירק בתר לקיטה ו"ת אמאי לא חשיב ששנה לירק כדרכים כגון לענין פיהה דלא מייחייב אתרוג צפיאה משום דלין לקיטתו כחמד דלענין פיהה בעינן לקיטתו כחמד (א) ומהאי טעמא ממעטינן תאניה בפרק כלל גדול (שבת דף טז.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף טו:) ובירק נמי אין פיהה מתנהגת דאינו בכלל דבר המתקיים כדאיתא התם וי"ל כיון דאיכא אילנות טובא שאין חייבין צפיאה (ב) כגון האוב והתרוצים השונים במסכת פיהה (פ"א משנה ה) לא שייך למיתני שוה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שוה לירק לענין ביכורים (ג) שאין ביכורים אלא משעבה מינין כדאיתא בספרי אש כן שוה נמי לשאר אילנות: לא לחיה ולא לבהמה. פי' (א) לענין הרצעה משום דמסקפא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה ה"ר אליעזר למ"ד (חולין דף טז.) כו' בניה בפני עמנו הוא מאי איריא משום דמסקפא לן כו' אפילו ידעינן דחיה היא לא מרביעין עליה חיה אחרת דלין מרביעין איל על זבי וי"ל דאיתא כמ"ד (סע) כו' זה הבא מן התייש ומן הצבייה ומסקפא לן אי חוששין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דלין חוששין היינו מרביעין עליה זבי:

ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה פי' בקונטרס משום דגנאי הוא לה הילכך צטיל לה תורת חליפין בקידושין ואפילו בכלי שיט זה ש"פ אי ייחזי לה בתורת חליפין וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה מתקדש בפחות מש"פ ועוד כיון דתלי טעמא משום דגנאי הוא לה א"כ אמאי לא פריך בגמרא צנתיה דרבי ינאי דקפדו אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתקדש דדיני כו' כי היכי דפריך לקמן (דף יח.) אמילתיה דב"ש ועוד קשה כיון דמ"ד השתא לנגמר קניי אשה מקניי שדה א"כ אשה נמי תקני בחוקה כמו שדה ועוד דלקמן (דף טז.) צעי צמ' בשטר מנלן ומאי צעי ליגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסי' בפחות משה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה ולא בקפידה תליא מילתא אלא ה"ט משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ציה כסף ובפחות משה פרוטה לא מיקרי כסף והמקשה שהקשה תחילה ואימא ה"ט בשטר וזוקה לא הקשה דהא פשיטא דלא גמרין קיחה לעשות אשה ככל עניי שדה ולהכי נכסף לן לקמן בשטר מנלן דלא גמרין משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ציה קיחה ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כסף דקרא שיש בהם שוה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"ט שתקנה אשה בחליפין כשיש באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא טפי משטר שיט צו שוה פרוטה דא"כ אישורה השטר פרוטה כדאמרין גיטין (דף ב.) כתבו על איסורי הנאה כשרי אצל חליפין דשנה פרוטה דומין לכסף ומשי חליפין איתנהו בפחות משה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא ו"ת היכי ס"ד דילך משדה עפרון והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מנינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרין בצבורות (דף יג.) מדישראל צהרא עובד כוכבים נמי צהרא לך מחליפין דומיא דישראל צהרא וה"ק מדישראל צהרא קנין חדש צר מחליפין שהם צנייהו (וכן משמע לקמן (דף טז.) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו צכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל ר"ת לשלוח הרשאה ציד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו צוה לר"ך לומר שלא לכתוב וקנינא מנייה' דלין שלימות וזכה לעובד כוכבים כדאמרין בפרק [תמישין] דבבא מניעא (דף ע"א.) אלא וקנה העובד כוכבים כתבינן ואם תאמר אש כן כיון דפשיטא לן דלשה לא מקניא בחליפין אמאי

(א) בכורים פ"ב מ"ח חולין ק"כ. (ב) גיטין ט"ו. (ג) ביכורים פ"ב מ"ד. (ד) [בבבא] דמפ"ר: רבי אליעזר. (ה) [לקמן ה.א.] (ו) [לעיל ג.א.] (ז) [בבבב] יח. (ח) [בכרמ' לו' ז']. (ט) [בדפ"ר: ה. וכו' גר"ש]. (י) [בדפ"ר: לו' גר"ש]. (יא) [בדפ"ר: ט' ד"ה]. (יב) [במשנה שביעית למא' למיבת "גשמר"]. (יג) [בפאה פ"א מ"ד]. (יד) [ג"ל אלא טנו. (הר"ש מדפוסא. ועיין רש"ש ומ"ה)].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בב"א) אחריו וכו' וי"ל דניח דלא כ"ל וימיה דהיא נמקת: (ב) ד"ה מה וכו' מקמתא ככל דבר שש"ה מאלב כו' דתנן צמקת שביעית כלל גדול אמרו: (ג) בא"ד לענין ביכורים דענין שאין ביכורים אלא: (ד) ד"ה לא וכו' פי' בקונטרס לענין הרצעה:

מוסף רש"י

על כל מים. אף על שאזינן ומסקין אותה מיד ענין שאלמך (בבב"א יח.) והשקת בדגלן כון היק סמס גן עיקר דרכי כהשקאה וי"ה (דף טו.) כו'. מן המים ומן הצבייה (חולין טו.) אתרוג שוה לאילן לכל דבר. אף למעשרות (טוכ"ח.)

מוסף תוספות

א. דתנן לעיל [בב"א] שביעית] בסוף (מ"ד.) ר"ש שביעית פ"ט מ"א. ב. ועיקר קרא לפסולת גורן ויקב כדלפיל לענין סוכה. תוס' (מ"ד.) ר"ה ד"ה מה. ג. וכן נראה דלענין ערלה ורבעי נמי לא איצטרך לאשמעינן שנהגת בהו אתרוג אלא לאשמעינן ביה דאזלינן ביה בתר חנטה כשאר אילנות לפי שיש בו דבר דאזלינן בתר לקיטה. תוס' הר"ש. ד. ע"י שליח ובליה אכל ביום וע"י עצמן הא חזינן דלא קפדי. תוס' הר"ש. ה. כשיש בהם ש"פ. סט. ו. ולא דמי לכסף. סט. ז. צנייהו. א. וזו ראה דחליפין אב בפני עצמו הם ולא תולדה דכסף. ח. פי' ישראל קונה במעות וגר במשיכה ואין לו עוד קנין אחר. תוס' הר"ש. (והיינו כר"י שם ובשב"א נקט איפסא דהיינו אליבא דר"ל ופי' תוס' לקמן יד: ד"ה הורא"ל.) ח. בתוס' הר"ש. לבד מחליפין שנהג בשניהם. ודקנינא מניה משמע שהעדים שלוחים לקבל הקנין. מ"י מונא כמנהג"ס. ועי' מאירי.